

BLENDOW

LEXNOVA

LEXNOVA NYHETER

HD: Skadeståndsfordran för försvunna mynt inte preskriberad

Publicerad

22 MAR 2023

Preskriptionstiden för en fordran mot en person som påstås ha sålt stöldgods ska räknas från dagen för försäljningen, oavsett hur lång tid dessförinnan som personen har haft godset i sin besittning. Det slår Högsta domstolen fast i ett mål där skadeståndskrav har riktats mot en tidigare anställd vid Kungliga Myntkabinettet.

På Kungliga Myntkabinettet i Stockholm genomfördes under 2013-2017 en omfattande inventering av samlingarna, som bland annat rymmer 450 000 mynt av ”betydande kulturhistoriskt värde”.

Under inventeringen hade misstankar riktats mot en man som under 2004-2007 arbetat på myntkabinettet inom ramen för ett vikariat. Mannen hade bland annat under 2015 lämnat in ett visst mynt till en auktionsfirma.

Åklagaren valde att åtala mannen för sex fall av grovt häleri och gjorde gällande att han sålt cirka 200 mynt som stulits från myntkabinettet. Det handlar här om bland annat svenska, tyska, italienska, ryska och vikingatida mynt som ska ha sålts på auktion under åren 2009-2013. Mannan gjorde dock gällande att mynten kommit i hans ägo på laglig väg, genom arv, gåvor, byten och köp. Mynten har dessutom införskaffats före 2008 och eventuella brott borde därför vara preskriberade.

Tingsrätten gick också huvudsakligen på försvarets linje och ogillade åtalet helt.

På en punkt godtog domstolen att mannen över huvud taget inte hade befattat sig med det mynt som åklagaren påstått, ett ryskt 1700-talsmynt värderat till 730 000 kronor.

När det gäller åtalet i övrigt ansåg tingsrätten att utredningen visade att mannen hade sålt mynt som var av samma slag som de som saknas i myntkabinettets samlingar.

Det avgörande för när brotten preskriberas är när en första handling som utgör ett fullbordat häleri har genomförts - och senare hantering av mynten saknar här betydelse. Åtalet har väckts i december 2018

och det avgörande var därför om mannen befattat sig med mynten före december 2008. I denna fråga hade åklagaren inte åberopat någon bevisning och hade därmed inte uppfyllt sin bevisbörda avseende att de åtalade brotten inte var preskriberade.

Det saknades därför anledning för tingsrätten att gå in på om de mynt som sålts av mannen inte bara är av samma sort utan faktiskt är samma mynt som försvunnit från kabinettet.

I och med detta avslog tingsrätten också myntkabinettets krav på skadestånd på drygt tre miljoner kronor för de åtalpunkter som preskriberats. Tingsrätten avslog samtidigt kabinettets yrkande om bättre rätt till sju vikingatida mynt eftersom det inte är bevisat att just dessa mynt tagits ur kabinettets samlingar.

Hovrätten anslöt sig till tingsrättens bedömning och ogillade även den åtalet.

Domstolen hänvisade till rättsfallet NJA 1984 s. 564, där HD uttalat att preskriptionstiden vid sakhäleri i princip ska räknas från den första handlingen som utgör ett fullbordat häleri. Senare hälerihandlingar inverkar inte på preskriptionstiden. I rättsfallet anges att det finns tänkbara undantag från huvudregeln men att det då krävs att det rör sig om en senare hälerihandling som saknar naturligt samband med den första hälerihandling. HD:s ställningstagande har i princip upprätthållits och bekräftats genom rättsfallet NJA 1985 s. 796, som avsåg häleri av kulturhistoriskt värdefulla föremål till ett högt värde.

Huvudprincipen enligt 1984 års avgörande skulle tillämpas i det aktuella fallet eftersom undantagssituationen inte var aktuell. Hovrätten ansåg alltså i likhet med tingsrätten att åklagaren var tvungen att visa mannen befattat sig med mynten före december 2008. Det lyckades åklagaren inte och åtalet skulle därför ogillas på grund av preskriptionsinvändningen.

När det gäller myntkabinettets skadeståndsyrkanden hänvisade hovrätten till tingsrättens genomgång av rättsläget. En fordran som uppkommer på grund av en skadegörande handling anses som huvudregel tillkommen vid tidpunkten för denna handling. Preskriptionsfristen för fordringar som grundas på flera rättsfakta löper som regel från den första av dessa. Fristen kan därför börja löpa utan borgenärens kännedom om fordran och utan att fordran kan göras gällande.

Det ålåg därför myntkabinettet att styrka att en första hälerigrundande befattning med mynten ägt rum före december 2008. Sådan bevisning saknades dock och skadeståndstalan skulle därför avslås. Myntkabinettets yrkanden om bättre rätt skulle också avslås.

Högsta domstolen, HD, meddelade prövningstillstånd i frågan om skadeståndskraven var preskriberade - med utgångspunkt i att mannen hade de aktuella mynten i sin besittning före december 2008.

När det gäller fordringspreskription framgår det av 2 och 5 §§ preskriptionslagen att en fordran preskriberas normalt tio år efter tillkomsten. För en fordran på skadestånd i anledning av brott kan tiden förlängas så att fordran inte preskriberas före fristen för åtalspreskriptionen, men i övrigt påverkar inte huvudregeln om fordringspreskription av den straffrättsliga åtalspreskriptionen.

I förarbetena till preskriptionslagen anges att tidsfristen för preskription i anledning av brott normalt räknas från den dag brottet begicks. Detta kan dock, enligt HD, inte tolkas som att fordringspreskriptionen och åtalspreskriptionen alltid sammanfaller.

Om någon innehar stöldgods, utan att ha blivit ägare till det, har den bestulna rätt att få stöldgodset åter från innehavaren. Denna situation omfattas inte av preskriptionslagen. Om innehavaren avhänder sig stöldgodset kan detta ge upphov till skadeståndsanspråk enligt 2 kap. 1 § skadeståndslagen - vilket

innebär att preskriptionslagen blir tillämplig.

I den sistnämnda situationen bedömer HD att fordran enligt 2 § preskriptionslagen måste anses ha tillkommit ”i och med att ägaren inte längre har möjlighet att gentemot den tidigare innehavaren hävda äganderätten, t.ex. när stöldgodset säljs vidare”. Preskriptionen ska då alltså räknas från dagen för försäljningen av lösöret - oavsett hur lång tid innehavaren dessförinnan har haft stöldgodset i sin besittning.

I det aktuella påstås mannen ha sålt mynten under 2009-2013. Eftersom fordran har uppkommit i samband med att mynten har överlåtit är skadeståndsanspråken inte preskriberade. Hovrättens dom ska upphävas i dessa delar och återförvisas dit för fortsatt prövning.

Karl Engstrand

Instans: Högsta domstolen

Rättsområden: [Egendomsbrott](#), [Skadeståndsrätt](#), [Civilprocess](#), [Kultur, idrott och fritid](#), [Övrig affärsjuridik](#)

LEXNOVA NYHETER

Juridisk nyhetsbevakning och rättsdatabas

Blendow Lexnova är Sveriges mest omfattande juridiska nyhetstjänst. Vår bevakning innefattar rättsfall, lagstiftning och förarbeten inom samtliga rättsområden. Genom skräddarsydda bevakningsprofiler säkerställer du kontinuerlig uppdatering av rätt information och slipper nyhetsflöden som inte berör dig.

Läs mer på lexnova.se/nyheter